

Rajoja koetellaan

Pauline von Bonsdorff & Anita Seppä (toim.) KAUNEUDEN SUKUPOULI

Näkökulmia feministiseen estetiikkaan

Helsinki: Gaudeamus 2002. 340 s.

Naisena oleminen on kulttuurisamme muuttunut yhä performatiivisemmaksi. En katso peilistä enää itseäni, vaan arvioin tuota kuvaa oppimieni koodien kautta: ketä julkisuuden henkilöä muistutan, kenen tyyliin kampaan hiukseni, olenko sopivan painoinen, tyylikäs, urheilullinen, miten lisäksi uskottavuutta, seksuaalista viehättävyyttä? Kauneuden voi ymmärtää pitkälti performanssiksi, mutta mikä on sen merkitys naisukupuolelle? Teos *Kauneuden sukupuoli* antaa osittaista valaistusta kysyjälle. Kauneus on myös esteettinen pakko, joka vastaan-sanomattomasti muovaa kulttuurimme visuaalisia järjestyksiä ja tuottaa rumuus-toiseuksia.

Estetiikka "kauneuden" maskuliinisesti tulkittuna filosofiana saa antologiasta juurevaa vastadiologiaa. Vaikken ole estetiikan saati filosofian asiantuntija – kirjan luettuani pikemmin Lumoutunut Lukija – tunsin saavani uusia työkaluja median naiskuvien tutkimiseen. Kirjan artikkelit osoittavat, kuinka erityisesti feminististen tutkimusperinteiden piirissä hedelmöitynyt monitieteisyys alkaa tuottaa satoa. Artikkelikokoelman ensimmäinen osa tarkastelee "Puhtaan ja epäpuhtaan estetiikan" kysymyksiä taiteen tutkimuksen piirissä. Pia Livia Heiskanaho, Anita Seppä ja Helena Sederholm teoretisoivat – jälkimmäiset selkeästi Judith Butleriin tukeutuen – feministisiä ja postfeministisiä näkökulmia taiteeseen ja avantgardeen. Tutuinta analyysia *Tiedotustutkimuksen* lukijakunnalle löytynee teoksen toisen osan artikkeleista, joissa Leena-Maija Rossi kirjoittaa mainosten sukupuolikuvaustoista ennakoitujen laajempaa, *Heterotehdas*-teoksessa esitettyä analyysia, Harri Kalha sanataituroi lennokkaasti Marilyn

Monroen mytologiasta ja groteskista ruumiista, Annamari Vänskä Calvin Kleinin mainoskuvien androgyniasta ja Ilmari Leppihalme *Pumping Iron II: The Women* -elokuvaan naisbodariuumiista. Nämä artikkelit pohtivat hieman jo tiedetyn oloisesti nykyistä mediakulttuuria ja sukupuolittavia mediatekstejä. Kokoelman kolmas osa, "Tila ja luonto" vaikutti kaikkein tuoreimmalta ja antoisimmalta. Yhteiskuntatieteen turvalliset taskut tyhjentyneenä tunsin suorastaan hengittäväni vapautuneemmin, kun luin antologian loppuun sijoitetun Pauline von Bonsdorffin puheenvuoron estetikasta naisihmisen työnä. Tutkielma pohjautuu fenomenologi Maurice Merleau-Pontyn filosofiaan luonnon ja kulttuurin suhteesta. Tällaisenaan esse on oiva vastaus muun muassa Steven Pinkerin kiistanalaisiin sosiobiologian väitteisiin ja vaatimuksiin.

Bonsdorff kirjoittaa feminististen näkökulmien poliittisesta merkityksestä vapautuksen diskurssissa, mutta viittaa Merleau-Pontyn ajatteluun, jossa todellinen vapaus on mahdollisimman hyvää ymmärrystä omasta tilanteestaan, eli tässä tapauksessa myös kulttuuristen ja luonnollisten (ruumiillisten, materiaalistien) haasteiden ymmärtämisestä. Ratkaisuksi Bonsdorff ehdottaa *tyylin* käsitettä, jolloin "kysymys on olemisen tavasta, joka samalla on olemisen perusta, ei irrallaan tarkasteltavasta 'sisällöstä' mutta ei myöskään mekaanisesti sovellettavista käyttäytymisohjeista. Ja vaikka voi puhua tyylin omaksumisesta, ei ole olemassa tilannetta *ennen* sukupuolta, vaan ihmisinä olemme aina jo olemassa suhteessa miehyyteen ja naiseuteen." (S. 320.)

"Butlerilaisen" käänteen lähes puhkihyödyntämisen jälkeen tässä Bonsdorffin argumentoinnissa voisi piillä liikahdus eteenpäin, luonnon ymmärtämiseksi, kehukseksi kulttuuriselle olemiselle. Tällainen katseen siirto voisi myös vapauttaa naiset abstraktista "syyllisyydestä", että he ovat epäonnistuneet neuvotteluissa sukupuolensa esityksistä mainonnassa tai mediassa. Todellisuuden näkeminen konstrukttiivisena performanssina

on kiehtovaa, mutta tutkimus unohtaa (ainakin analyysin ajaksi) biologiset ja materiaaliset haasteet. Mahdollisuutemme "valita" kulttuurimme kuvastoista sukupuoli-identiteettiä ja se esittämisen tapa ovat rajallisia ja noita rajojakin tulisi tutkia haasteina.

Kauneuden sukupuoli-antologia täydentää feminiinisyyskysien ja maskuliinisuuksien representatioiden analyysia tuomalla tutkimuksen kohteeksi myös ajan ja tilan merkitykset sukupuolteen kannalta. Kirsi Saarinkankaan artikkeli "Arki, koristeet ja moderni arkkitehtuuri" antaa aiheestaan huolimatta eväitä myös median tutkijoille: voisivatko esimerkiksi lehden taittoratkaisut tai televisio-ohjelmien talillisavaruudelliset valinnat tulkittua myös sukupuolittuneiksi koodiksi? Niinikään Hanna Johanssonin "Metsä kutsuu lauluun" nostaa tutkimuksen kohteeksi äänen ja kristevalaiset tulkinnot *chorasta*, vastaanottavasta tilasta, välitilasta, "kolmannesta olomuodosta" binaaristen vastakaisuuksien välillä. Hiljaisuus ja ääni ovat lähes tutkimatonta aluetta feministisessä mediatutkimuksessa. Aika, tila, ääni ovat käsitteinä haasteita, jotka olisi syytä ottaa vakavasti. Eva Maria Korsisaaren Luce Irigarayhin tukeutuva pohdinta Marguerite Durasin teksteistä jatkaa feministisen kirjallisuustieteen piirissä Sinikka Tuohimaan viitoittamaa tekstintulkintaa, mutta jää tiedotustutkijan näkökulmasta ehkä etäiseksi samoin kuin Päivi Huuhtanen-Someron kristillisen mystiikan ja mystikkojen kuvaus. Artikkelit tuovat kuitenkin hyvän täydennyksen kirjan monipuoliseen antiin. *Kauneuden sukupuoli*-teoksessa on innoittava vire, ja se antaa mukavat eväät jatkopohdintoille. Antologialle on vaikea löytää kaiken kattavaa luonnehdintaa. Edes otsikko ei ilmaise, mikä on kirjan tekijöiden kantava idea. Ehkä "rajojen rikkominen", "toisin toistaminen" ja maskuliinisen valtakulttuurin hännäminen saattaisivat luonnehtia kirjoittajien perimmäisiä pyrkimyksiä.

IRMA KAARINA HALONEN

